

ΜΕΝΗΣ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑΣ

Από τον Χόνεκερ στον Πάγκαλο

Ο συγγραφέας μιλάει αποκλειστικά στο «Βήμα» για το νέο του βιβλίο, «Θάνατος στο Βαλπαράιζο», που θα κυκλοφορήσει στις 12 Μαρτίου από τις Εκδόσεις Πατάκη. Η λογοτεχνία, η πολιτική, η Αριστερά, η βία και τα φαντάσματα του μέλλοντος

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ Ν. ΜΠΑΣΚΟΖΟΥ

Στο τελευταίο του μυθιστόρημα ο Μένης Κουμαντάρεας θα εκπλήξει τον αναγνώστη: ως χώρο όπου διαδραματίζεται η ιστορία του επιλέγει τη μακρινή Χιλή και το εξωτικό λιμάνι Βαλπαράιζο, ενώ η μεγάλη έκπληξη είναι ο ήρωάς του, ο Εριχ Χόνεκερ, ο εξόριστος στη Χιλή ηγέτης της πρώην Ανατολικής Γερμανίας. Ο τελευταίος ζει τις τελευταίες ημέρες του και εξομολογείται σε έναν νεαρό Έλληνα γιατρό τα παθήματα αλλά και τις εμμονές του.

Ο συγγραφέας με υποδέχθηκε στο σπίτι του στην Κυψέλη φορώντας στο ένα χέρι ένα μάλλινο γάντι σαν μονομάχος – μια ευρεσιτεχνία για να ξεγελάσει την τενοντίδα στα δάχτυλα. Δείχνει να έχει ξεπεράσει την πρόσφατη αρρώστια του, στοιχεία της οποίας διακρίνονται στο μυθιστόρημά

του. Μου εξομολογείται ότι ήδη ετοιμάζει καινούργιο μυθιστόρημα, περισσότερο αυτοβιογραφικό. Πιστεύει πολύ στο νέο του «παιδί», το μυθιστόρημα *Θάνατος στο Βαλπαράιζο*, το οποίο, εκτός της μυθιστορηματικής πλοκής, διαθέτει και αρκετό υλικό για μια πολιτική συζήτηση.

■ Για πρώτη φορά γράφετε ένα μυθιστόρημα του οποίου η ιστορία εξελίσσεται εκτός Ελλάδος. Τι σας ενέπνευσε;

«Η παραμονή μου για έξι μήνες στο Βερολίνο, το 1972, όπου γνώρισα και τις δύο όψεις της πόλης, την καπιταλιστική και την κομμουνιστική. Μπορούσα να μπεινοβγαίνω και να βλέπω τη ζωή και στα δύο μέρη. Το μυθιστόρημα αυτό είναι μια παλιά ιδέα που με απασχολούσε εδώ και χρόνια, την έχω γράψει ξανά και ξανά, τουλάχιστον έξι φορές. Έχει κάτι από νοσταλγία και επιφύλαξη μαζί».

■ Γιατί διαλέξατε ως ήρωα τον Χόνεκερ;

«Σκεπτόμουν πώς θα ήταν ένας άνθρωπος που πεθαίνει μόνος, έξω από την πατρίδα του και έξω από την ιδεολογία που τον έθρεψε, αν σκεφτούμε ότι δεν ήταν ένας κοινός άνθρωπος αλλά ένας ηγέτης. Ο νεαρός Έλληνας γιατρός που συνομιλεί μαζί του είμαι εγώ».

■ Δεν φοβάστε μήπως η συμπάθειά σας γι' αυτόν τον ηγέτη σήμερα παρερμηνευθεί;

«Εγώ γράφω ένα μυθιστόρημα, δεν κάνω Ιστορία. Ο Χόνεκερ ως ήρωας έχει ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά. Ήταν ένας αγωνιστής, ανεξάρτητα αν ως πρόεδρος της Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας ήταν τελικά ένας συμβατικός ηγέτης που δεν μπόρεσε να ακούσει τα μηνύματα των καιρών. Δεν μπορούσε να καταλάβει ότι ο λαός ήταν δυσαρεστημένος, ούτε ότι η σοβιετική ηγεμονία διολίσβαινε προς τη

διάλυσή της. Σημειώνω και κάτι τραγικό, ότι μετά την πτώση του καθεστώτος φυλακίστηκε στις ίδιες φυλακές του Μοαμπίτ στο Βερολίνο, όπου τον είχαν φυλακίσει οι χιτλερικοί, για τους ίδιους λόγους – για προδοσία. Μόνο που τη μία φορά τον φυλάκισαν οι εχθροί του και την άλλη οι φίλοι του. Όλη αυτή η υπόθεση γύρω από τον Χόνεκερ μου έδωσε την ευκαιρία να πλέξω μια περιπέτεια που έχει και στοιχεία θρίλερ, με γυναίκες, μπορντέλα, ναζιστές, σκοτεινούς πράκτορες και το Βαλπαράιζο».

■ Αλήθεια, πώς επιλέξατε ένα εξωτικό μέρος όπως το Βαλπαράιζο εσείς, ένας αθηναιογράφος;

«Η πρώτη μου επαφή με το Βαλπαράιζο ήταν ένα ντοκουμαντέρ που είδα πριν από χρόνια στην τηλεόραση...»

Συνέχεια στη σελίδα 2

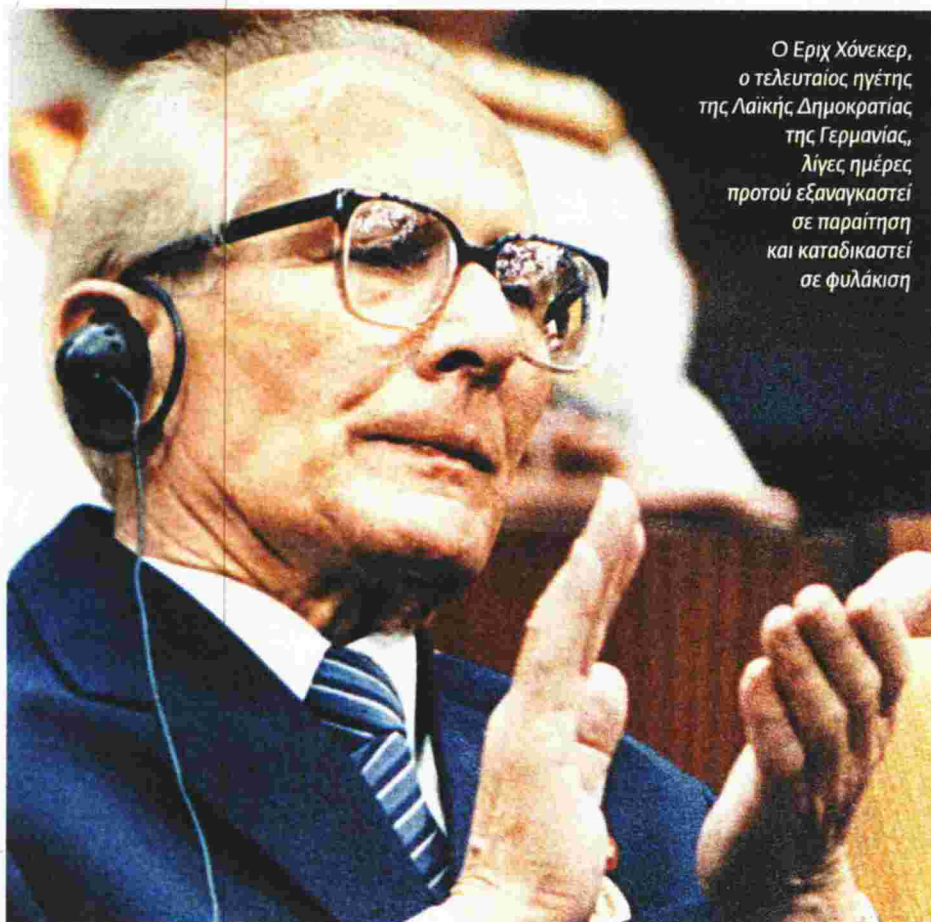
Ιδανικός ο Σόιμπλε για ρόλο ναζι

Συνέχεια από τη σελίδα 1

...Τα σπίτια, φτιαγμένα από βαμμένους με ποικίλα χρώματα τσίγκους, όπως κατηφορίζουν προς τη θάλασσα, με το τρενάκι γεμάτο εργάτες ανάμεσά τους, ήταν μια εικόνα φτώχειας που δεν είχα ξαναδεί ποτέ. Και συγχρόνως υπάρχει δίπλα ένα πλούτος συσσωρευμένος σε λίγους ανθρώπους που δεν φαίνεται. Αργότερα έμαθα ότι επρόκειτο για μια ταινία του Μπουνιουέλ. Στο Βαλπαράϊζο μένει η Δόνα Κοντσέτα, ένα μυθιστορηματικό πρόσωπο, μια φαινομενικά που παίζει σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της ιστορίας».

■ **Έχει, κατά τη γνώμη σας, αφήσει κάτι η περιπέτεια του «υπαρκτού» ή έπεπα από χρόνια θα την έχουμε ξεχάσει;**

«Έχει αφήσει τον ανασταναγμό της όχι επιτυχημένης επανάστασης. Μια πίκρα. Το 1917 αναποδογύρισε ο κόσμος, επηρεάστηκαν όλα τα έθνη. Το πείραμα αυτό πληγώθηκε και προδόθηκε. Αυτό το τελευταίο με κάνει να έχω μια συμπάθεια παρά τις ακατονόμαστες πράξεις που έγιναν σε μια προσπάθεια να αλλάξουν τα πράγματα. Το επαναστα-

Ο Εριχ Χόνεκερ, ο τελευταίος ηγέτης της Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας, λίγες ημέρες προτού εξαναγκαστεί σε παραίτηση και καταδικαστεί σε φυλάκιση

ζήσαν σε μια ευμάθεια, με καλά σχολεία, τζιπ και άλλα. Το παράδειγμα των γονιών τους ήταν, όμως, απογοητευτικό για αυτούς. Επιπλέον τους σκότωσαν και τον φίλο τους. Δεν είναι δύσκολο ένα νέο παιδί από αντίδραση να γλιστρήσει στην παραβατικότητα και ίσως στην τρομοκρατία. Οι γερμανοί και ιταλοί τρομοκράτες δεν προέρχονταν άραγε από καλές οικογένειες; Δεν είμαι κοινωνιολόγος να γνωρίζω ακριβώς αιτίες και συμπεριφορές. Όταν όμως μια κοινωνία ξεφεύγει, όπως η ελληνική μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες, με την αφθονία, την ευμάθεια χάρη στα δανεικά, την εμπιστοσύνη στους πολιτικούς που αποδείχθηκαν ανίκανοι ή κλέφτες, είναι εύκολο να ξεφύγουν και κάποια μέλη της σε μια ιδεολογία που είναι η βία για τη βία».

■ **Κάπου στο μυθιστόρημα ο Χόνεκερ λέει: «Έχουμε πάρει πολύ σοβαρά τους ηγέτες μας». Τι σημαίνει αυτό; Υπάρχει ιδεολογία σήμερα; Υπάρχει η διάκριση Αριστεράς - Δεξιάς;**

«Όχι. Πέθανε – όσον αφορά τα κόμματα. Το ΚΚΕ, με όλη την αγκύλωση που έχει, πιστεύει σε κάτι. Ενώ το παραλήρημα του Καμμένου δεν έχει καμία ιδεολογία. Ο Τσίπρας είναι ένα ερώτημα. Είναι ένα κεφάλαιο που θα το διαβάσουμε όλοι αργότερα. Τον κοροϊδεύει ο Πάγκαλος. Τι έχει κάνει ο Πάγκαλος για να μπορεί να κοροϊδεύει έναν νέο άνθρωπο που αγωνίζεται είτε για προσωπική φιλοδοξία είτε για το κόμμα του; Ενας άνθρωπος τόσο ευφυής (όπως ήταν, δεν είναι πια) ανέλωσε την ευφυΐα του σε κομματικά συμφέροντα».

■ **Κατά τη γνώμη μου το όλο έργο μπορεί να διαβαστεί και σαν μια παρωδία των πολιτικών καταστάσεων που αναφέρετε.**

«Το μυθιστόρημά μου δεν είναι πολιτική μπροσούρα, μπορεί να διαβαστεί με διάφορους τρόπους. Αν και δεν ξεκίνησα να το γράψω ως παρωδία, το υλικό μπορεί να σε οδηγήσει αλλού. Ελπίζω ότι παραμένω ο παραμυθός που ήμουν. Νομίζω ότι το ύφος μου είναι αναγνωρίσιμο».

■ **Έχει και κάποια στοιχεία ελληνικά άραγε η ιστορία σας;**

«Ο Έλληνας νεαρός γιατρός επιστρέφει στην πατρίδα του μόνος, δεν βρίσκει καν την ατζέντα με τις φίλες του. Αναφέρομαι και στη μοναξιά που βιώνει ο σημερινός νέος Έλληνας, που έχει φύγει για να σπουδάσει έξω και γυρίζει και δεν αναγνωρίζει τίποτα και ο ίδιος είναι μόνος πεσμένος σε ένα κρεβάτι με μια πινακίδα νέον να αναβοσβήνει απ' έξω».

παιχνίδι ανάμεσα σε Αμερικανούς και Ρώσους. Είχε και το γούστο του, τουλάχιστον μυθιστορηματικά».

■ **Είναι πραγματικά τα γεγονότα στα οποία αναφέρεστε στο μυθιστόρημά σας;**

«Πολλά από αυτά. Θα σας πω ένα παράδειγμα. Αναφέρω κάπου ότι ο Μπρέζνιεφ διάλεγε από ποια πλευρά θα φωτογραφηθεί. Το έχω πάρει από ένα παλιότερο βιβλίο που είχα διαβάσει, τα απομνημονεύματα του αμερικανού πρέσβη στη Μόσχα. Γενικά σας λέω ότι το τι είναι πραγματικό και τι επινοημένο θα είναι η απορία του αναγνώστη, την οποία δεν σκοπεύω να λύσω. Σχεδόν και εγώ κοντεύω να ξεχάσω τι είναι πραγματικό και τι όχι».

■ **Ο Χόνεκερ αναφέρει κάπου τον κίνδυνο για μια γερμανική Ευρώπη. Τον βλέπετε ως κίνδυνο;**

«Ελπίζω όχι. Υπήρξε μέχρι πρότινος. Βλέπω ότι Κάμερον και Ολάντ πιέζουν και αυτοί από τη μεριά τους καθώς καταλαβαίνουν ότι υπάρχει κίνδυνος να πάμε σε έναν Γ' Παγκόσμιο Πόλεμο χωρίς

μάχες αλλά με οικονομικά μέτρα. Από την άλλη, έχουμε τον γερμανικό λαό, που υπακούει πάρα πολύ σε ό,τι του λένε οι κυβερνήτες. Είναι έτοιμος να βυθιστεί σε ύπνωση, όπως έγινε επί Χίτλερ. Πιστεύω ότι οι νεότεροι Γερμανοί έχουν καταλάβει το τρομερό πράγμα που συνέβη στη χώρα τους, το οποίο πλήρωσαν χωρίς να φταίνε, και θα αντιδράσουν. Σήμερα κανείς στην Ευρώπη δεν έχει ένα ανάστημα όπως του Βίλι Μπραντ. Η Μέρκελ έχει, βέβαια, έναν τσαμπουκά, σκληροπυρηνικό στο βάθος. Ο Ομπάμα και ο Πούτιν είναι πραγματικοί ηγέτες. Αν ήμουν σκληροπυρηνικός και ήθελα έναν ηθικοποιό να κάνει τον ναζί, θα πρότεινα στον Σόιμπλε να τον παίξει, νομίζω ότι είναι μια φυσιογνωμία που του ταιριάζει».

■ **Στο μυθιστόρημά σας θίγετε τον κίνδυνο μιας ναζιστικής εξάπλωσης. Πώς βλέπετε την επιρροή της Χρυσής Αυγής σε μια χώρα όπως η Ελλάδα, με αγωνιστικές παραδόσεις και λίγο απειθαρχη;**

«Υπάρχει μια μερίδα του πληθυσμού που φοβάται τους ξέ-

νους, τον κομμουνισμό, κάποιους που νοσταλγούν τη χούντα. Υπάρχει η Αστυνομία, στην οποία ωθούν τα νέα παιδιά να ψηφίζουν Χρυσή Αυγή. Μην ξεχνάτε ότι αυτά τα παιδιά θα μπορούσαν κάλλιστα να είναι από την άλλη μεριά, με αυτούς που κυνηγάνε, να είναι παράνομοι. Αλλά αν θέλουμε να το δούμε γενικότερα, η άνοδος της Χρυσής Αυγής είναι αποτέλεσμα της διακυβέρνησης της χώρας τα τελευταία χρόνια, από την τρίτη θητεία του ΠαΣοΚ και μετά. Από την παντελή ανικανότητα αυτών των ανθρώπων, που κρατούσαν τυφλούς ως ένα σημείο και τους ψηφοφόρους τους. Ήταν και ψεύτες και ανίκανοι. Το χειρότερο ήταν το δεύτερο, γιατί το ψέμα είναι και μια εγγενής έννοια στην πολιτική και ίσως εκφράζει και μια ικανότητα. Ελπίζω ότι η επιρροή της Χρυσής Αυγής θα εκφυλιστεί συν τω χρόνω».

■ **Βλέπετε μια σχέση μεταξύ της βίας των νεαρών τρομοκρατών και της γενικευμένης βίας που υπάρχει στην κοινωνία;**

«Τα παιδιά αυτά, που προέρχονται από τα καλά προάστια,

**«Περάσατε πρόσφατα λοιμώξη, κύριε πρόεδρε;»
ρώτησε τον ηλικιωμένο.
«Λέγετέ με Εριχ. Τώρα όλος ο κόσμος με φωνάζει έτσι. Τα επώνυμα όπως και οι τίτλοι δεν έχουν πέραση εδώ. Τίποτα δεν έχει πέραση πια, βρισκόμαστε δύο βήματα από την Κόλαση»**

(Απόσπασμα από το προς δημοσίευση μυθιστόρημα «Θάνατος στο Βαλπαράϊζο»)

τικό κίνημα είχε μια αφέλεια, μια παιδικότητα, κάτι γνήσιο. Αυτό που βλέπουμε σήμερα είναι ο καπιταλισμός χωρίς αντίπαλο δέος. Υπήρχε βέβαια ο Ψυχρός Πόλεμος, το σκληρό

κάνει ήδη χημειοθεραπείες, και ο μυστηριώδης τύπος Φέλζενστάιν, που φιλοξενεί τον ηγέτη, καλεί έναν νεαρό Έλληνα γιατρό, ο οποίος δεν ονοματίζεται, για να τον βοηθήσει. Ο Χόνεκερ θα εμπιστευθεί τον Έλληνα στηριζόμενος στην παλαιά ένταξη του νεαρού στην Κομμουνιστική Νεολαία Ελλάδος. Ο Έλληνας άλλοτε τον

συμπαθεί – του θυμίζει τον πατέρα του – και άλλοτε τον αμφισβητεί. Ενα βράδυ στο λιμάνι του Βαλπαράϊζο ο γιατρός θα γνωρίσει μια γυναίκα, τη Δόνα Κοντσέτα, που θα του αναθέσει μια σημαντική αποστολή: να μεταφέρει ένα μήνυμα του Χόνεκερ προς την Ευρώπη. Αυτή θα είναι η αρχή του θρίλερ που θα αρχίσει στη Χιλή και θα ολοκληρωθεί στην Αθήνα.

Ο Χόνεκερ και ο Έλληνας γιατρός

Ο Εριχ Χόνεκερ, τελευταίος ηγέτης της Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας, μετά την πτώση του Τείχους το 1989 δικάστηκε και καταδικάστηκε σε φυλακή. Αποφυλακίστηκε λόγω ανηκέστου βλάβης και κατέφυγε στη μακρινή Χιλή, όπου πέθανε στις 30 Μαΐου 1994. Στο μυθιστόρημα του Μένι Κουμανταρέα η υγεία του επιδεινώνεται,